

Wat als praten lastig is?

Peuters die moeilijk uit hun woorden komen, kunnen daar behoorlijk moeilijkheden van ondervinden. Ze raken gefrustreerd en onzeker. Wanneer je dit snel herkent, kun je ook helpen.

Stijn van bijna drie jaar speelt met de treinbaan. Zijn vriendje komt eraan met de locomotief, terwijl Stijn de baan nog niet af heeft. 'Wacht even tot ik klaar ben', wil hij zeggen. Maar dat kan hij nog niet. Dus dendert zijn vriendje lekker door. Dan wordt Stijn boos en smijt de trein weg. Waar veel andere kinderen van zijn leeftijd zich verbaal al goed kunnen uiten, komt Stijn niet of nauwelijks uit zijn woorden. Dat is heel vervelend, vooral voor hemzelf. Stijn verandert van een vrolijk, ondernemend jochie in een gefrustreerd mannetje dat zich onbegrepen voelt. Stijn is niet de enige peuter die moeite heeft met woorden. Er zijn heel veel kinderen die achterlopen in hun spraak- en taalontwikkeling. Wanneer dat zware vormen aanneemt, spreken we over ESM: ernstige spraak- en taalmoeilijkheden. De Federatie van Nederlandse Audiologische Centra (Fenac) stelt dat

er sprake is van een stoornis 'als er problemen zijn met de uitvoering van de spreekbewegingen, waardoor spraakklanken niet goed klinken. Een taalontwikkelingsstoornis is een stoornis in het leren van de moedertaal. Ze leren deze taal anders dan andere kinderen, of veel trager.

Herkennen is helpen

Esther Borgers werkt als ambulant dienstverlener bij Auris. Deze organisatie ondersteunt kinderen die hulp nodig hebben bij horen, spreken of taal. Borgers vertelt over de omvang van het probleem: 'In grofweg elke peutergroep of basisschoolklas zitten één tot twee kinderen met ESM. Bij jongens komt het twee keer zo vaak voor als bij meisjes. Helaas wordt ESM vaak niet herkend. Professionals, zoals consultatiebureaus, zeggen al snel: het komt wel. Ze zijn zich er onvoldoende van bewust dat agressie, boosheid, verdriet of teruggetrok-

'Door zintuigen leer je een taal begrijpen'

ken zijn het gevolg kan zijn van taal- en spraakproblemen. Dit leidt mogelijk tot grote problemen op latere leeftijd. Leerproblemen bijvoorbeeld.'

Daar is best iets aan te doen, vindt Borgers: 'Wie spraak- en taalmoeilijkheden herkent, helpt een kind om grote stappen vooruit te maken. Juist in de eerste ontwikkeljaren, de taalgevoelige periode, die loopt vanaf de babytijd tot zo'n zes, zeven jaar. Daarom ontwikkelde Auris samen met Siméa de workshop *Herken ESM* (zie kader). Stichting Siméa richt zich op onderwijs, begeleiding en zorg aan kinderen en volwassenen met een auditieve en/of communicatieve beperking. Daarmee doen we een beroep op medewerkers van kinderdagverblijven, scholen, buitenschoolse en gastouderopvang en peuterspeelzalen om zich te verdiepen in het onderwerp. Je voorkomt daarmee dat een kind in een sociaal isolement raakt, het slachtoffer wordt van pesten of bijvoorbeeld volledig ten onder gaat zodra het naar de basisschool gaat.'

ESM is niet eenvoudig te herkennen, volgens Borgers: 'Soms zijn de aanwijzingen heel subtiel, bijvoorbeeld als een kind weinig zelf initiatief neemt om te praten of wanneer het niet om nieuwe woorden vraagt. Ook kan het kind gedrag laten zien dat niet uitsluitend wijst op taalmoeilijkheden. Alleen op mogelijke signalen letten is niet genoeg. Het is belangrijk dat je deze ook in een kader plaatst. En dat je je realiseert dat kinderen zich nu eenmaal in een verschillend tempo ontwikkelen: laat beginnen praten is niet noodzakelijk problematisch.'

Wat als je een probleem ziet?

'Als je vermoedt dat een kind moeite heeft met spraak en/of taal, kun je een aantal dingen ondernemen', legt Annemarijn van der Woude, collega van Borgers, uit. 'In de eerste plaats is het goed om ervaringen te delen met een collega die het kind ook goed kent. Je zult zien dat twee mensen soms heel verschillend tegen een situatie aankijken. Zijn jullie het erover eens dat er misschien wel sprake is van een probleem, nodig dan de ouders uit om te komen praten. Dat lijkt misschien lastig, maar zo'n gesprek kan ook veel duidelijk maken. Vaak zijn ouders de

eersten die iets aan hun kind merken. Soms hebben ze al – tevergeefs – bij huisarts of consultatiebureau gezeten. Het kan een opluchting voor ze zijn dat een professional ook "iets" aan hun kind merkt. Op aanvraag kun je een expert van Auris Dienstverlening kosteloos mee laten kijken tijdens een consultatie.'

Als jij, je collega en de ouders het erover eens zijn dat het kind in aanmerking komt voor extra onderzoek, dan komt het audiologisch centrum in beeld. In het audiologisch centrum werken deskundigen uit verschillende vakgebieden samen in de begeleiding bij spraak- en taalproblemen. Denk hierbij aan audiologen, logopedisten, psychologen en maatschappelijk werkers. Tijdens een consultatie wordt het kind onderzocht voor verschillende factoren die een rol spelen in het spraak- en taalontwikkelingsproces. Er wordt bijvoorbeeld gekeken naar het gehoor en de mondfuncties. Het taalbegrip en de spraak- en taalproductie van het kind worden onder de loep genomen en ook de wijze waarop het communiceert. Algemene ontwikkelingsaspecten komen aan bod, zoals het presteren op non-verbale taken en de motorische ontwikkeling. Borgers legt uit: 'Dat is belangrijk. Een kind kan namelijk ook achterlopen door andere oorzaken. Als het zich cognitief bijvoorbeeld minder snel ontwikkelt, dan kan een taalachterstand daardoor verklaard worden.'

De uitkomst van een onderzoek bij een audiologisch centrum kan uiteenlopend zijn. Afhankelijk van de diagnose wordt, in overleg met de ouders, besloten welke actie wordt ondernomen. 'Soms zal het genoeg zijn om een kind te ondersteunen met logopedie. Dan leert een kind voldoende bij om uiteindelijk naar een gewone basisschool te gaan, eventueel met extra ondersteuning. Soms blijkt dat onvoldoende. In dat geval wordt een kind doorverwezen naar speciale behandelgroepen. Die zijn vaak ondergebracht in een speciale voorschool', zegt Van der Woude.

Hulpmiddelen en gebarentaal

De Bertha Mullerschool, onderdeel van Auris, in Utrecht is een voorschool met onder meer twee behandelgroepen ➤

voor kinderen met ESM. In de praktijk komen kinderen hier op zijn vroegst vanaf hun tweede jaar. Erna van Venrooij is teamleider en vertelt: 'Hier worden kinderen ondergedompeld in taal. De groepen zijn klein en al onze activiteiten zijn extra visueel ingesteld. Bij kringgesprekken gebruikt de begeleider plaatjes of foto's. Bij het voorlezen van een boek pak je er voorwerpen bij, zoals een appel bij het lezen van Rupsje Nooitgenoeg. En bij het handen wassen benoem je alles wat je doet. 'Kijk, nu doen we de kraan open. Voel je het water? Dat is nat en koud. Wrijf je handen maar goed tegen elkaar. En nu mag je er zeep op doen. Ruik je dat?' De zintuigen spelen een heel belangrijke rol. Daarmee leren kinderen de taal begrijpen. Ook leer je door zintuigen hoe je je met taal uit: iets ruikt lekker of iets voelt warm. Alles wat de begeleiders zeggen wordt ondersteund met gebaren. Kinderen worden zo aangemoedigd om te communiceren.' ◀

Meer weten?

- www.auris.nl www.simea.nl
- www.fenac.nl
- www.taalspraak.nl

De rijkdom van taal

De workshop *Herken ESM* is ontwikkeld om een grotere groep kinderen met minder ernstige spraak- en taalproblemen te herkennen. 'De workshop traint pedagogisch medewerkers om mogelijke spraak- en taalproblemen te signaleren', vertelt Van der Woude. 'Tijdens een workshop op bijvoorbeeld een kinderdagverblijf of een peuterspeelzaal wordt uitgelegd: Maak wat je zegt beeldend, praat rustig en duidelijk, herhaal veel, vertel wat er om je heen gebeurt, gebruik materialen bij wat je vertelt. Alle kinderen hebben daar baat bij. Want woordenschat blijkt de belangrijkste voorspeller voor hoe je later op school presteert. En juist mensen die met peuters werken, kunnen nog zóveel bereiken. Die kinderen zijn volop in ontwikkeling. Geef hun de kans te ervaren welke rijkdom taal je kan geven.'

Instanties

Er zijn in Nederland meerdere instanties waar ouders en professionals terecht kunnen als zij meer willen weten over Ernstige Spraak- en Taalmoeilijkheden (ESM).

De audiologische centra zijn verenigd in de Nederlandse Federatie van Audiologische Centra (Fenac). Deze centra zijn verspreid over het hele land en veelal verbonden aan een (academisch) ziekenhuis. Hier komen kinderen terecht voor onderzoek naar ESM. De instanties kunnen doorverwijzen naar een zorggroep of speciaal onderwijs voor ESM-kinderen. Er zijn in Nederland drie instellingen die deze vorm van zorg en onderwijs bieden, namelijk Kentalis, Auris en NSDSK. Zij opereren alle drie in andere delen van het land. Siméa is de vereniging van professionals in het auditief-communicatieve werkveld. Zij ontwikkelden de cursus *Herken ESM*, die onder meer door Auris wordt aangeboden. *Herken ESM* is bedoeld voor professionals in het onderwijs en de kinderopvang. Onder meer komt aan de orde wat pedagogisch medewerkers kunnen doen om kinderen te helpen bij (mogelijke) ESM, hoe ze ouders daar op de juiste manier bij kunnen betrekken en hoe ze professionele hulp kunnen inroepen.

Meer informatie over de workshop is te verkrijgen via Auris Houten (tel: 030-6340625/e-mail: cursushouten@auris.nl). Of neem contact op via peuters@simea.nl